

Abu Hanifa al-Nu'man

Innehåll

- Abu Hanifas härstamning
- Hans uppväxt och utbildning
- Hans lärare och studier
- Abu Hanifas rättslära och hans metod
- Källorna för rättslig härledning hos Abu Hanifa
- Hans metod i undervisning
- Det hanafitiska rättsskolans inflytande
- Abu Hanifas prövning under umayyaderna
- Hans relation till den abbassidiska staten
- Hans fängslande och död

Imam **Abu Hanifa al-Nu'man (80-150 e.H. / 699-767 e.Kr.)** är en av de största rättslärda i islams historia och en av de fyra imamerna för de erkända rättsskolorna. Han grundade den **hanafitiska rättsskolan**, som spreds både österut och västerut och blev den officiella rättsskolan under det abbassidiska kalifatet och flera senare muslimska stater. Abu Hanifa utmärkte sig genom en unik rättslig metod som kombinerade text och rationellt tänkande, vilket gjorde honom till en av de mest inflytelserika gestalterna i den islamiska traditionen.

Abu Hanifas härstamning

Historikerna har olika uppfattningar om Abu Hanifas ursprung. Hans fullständiga namn är:

al-Nu'man ibn Thabit ibn Zuta ibn Mah

Det råder dock oenighet om dessa namn och deras etniska ursprung.

De flesta historiska källor anger att han tillhörde **Banu Taym Allah ibn Tha'laba**, en arabisk stam. Andra har kopplat honom till **Banu Hanifa** i al-Yamama, men detta är en svagare uppfattning.

Vissa berättelser nämner att hans farfar **Zuta** kom från **Kabul i Afghanistan**, och att han antog islam genom 'Ali ibn Abi Talib må Allah vara nöjd med honom. Detta tyder på att Abu Hanifas familj var av icke-arabisk härkomst men tidigt konverterade till islam.

Hans far **Thabit** var enligt alla källor en välkänd köpman i Kufa. al-Dhahabi nämner i *Siyar A'lam al-Nubala'* att Thabit var en rättfärdig man och att han mötte 'Ali må Allah vara nöjd med honom, som bad för honom och hans avkomma — något som många såg som en välsignelse som senare visade sig i Abu Hanifas liv.

Hans uppväxt och utbildning

Abu Hanifa föddes år **80 e.H. (699 e.Kr.)** i **Kufa**, en av den tidens största kunskapsstäder. Han växte upp i en stabil handelsmiljö, då hans far var en välkänd sidenhandlare. Detta gav honom en trygg uppväxt och möjligheten att senare ägna sig helt åt studier.

al-Khatib al-Baghdadi nämner i *Tarikh Baghdad* att Abu Hanifa började sitt yrkesliv som sidenhandlare, vilket gav honom praktisk erfarenhet av affärstransaktioner — något som senare påverkade hans rättsliga åsikter.

Han memorerade Koranen som barn och studerade sedan arabiska språket och poesi. Hans begåvning märktes tidigt, och al-Dhahabi berättar att han hade ett skarpt minne och en snabb uppfattningsförmåga.

Hans lärare och studier

Vändpunkten i hans liv kom när han mötte **al-Sha'bi**, en av tidens största lärda. Ibn Khallikan berättar att al-Sha'bi sade till honom:

"Jag ser att du är intelligent och vaken. Ägna dig åt kunskap, för du är skapad för den."

Abu Hanifa studerade sedan hos många av de främsta lärda, särskilt:

1. Hammad ibn Abi Sulayman

Han följde honom i **18 år** och blev hans främste elev. Efter Hammads död tog Abu Hanifa över hans undervisningscirkel.

2. 'Ata' ibn Abi Rabah

Han studerade hos honom under sina år i Mekka. Han sade:

"Jag har inte sett någon mer lärd än 'Ata'."

3. Ibrahim al-Nakha'i, al-Sha'bi, Ibn Shihab al-Zuhri

samt flera av de stora tabi'in.

Han studerade även **kalam** hos **Ja'far al-Sadiq**, och han behärskade språk, logik och debattkonst.

Hans utbildning var omfattande och balanserad — en kombination av textstudier, rationellt tänkande och praktisk tillämpning.

Abu Hanifas rättslära och hans metod

Han grundade **den hanafitiska rättsskolan**, som kännetecknas av:

- tydliga metodologiska principer
- balans mellan text och rationellt tänkande
- flexibilitet i frågor som rör samhälle och handel

Källorna för rättslig härledning hos Abu Hanifa

Enligt hans elev **Abu Yusuf** i *al-Kharaj* byggde Abu Hanifa sin rättsliga metod på sju huvudkällor:

1. **Koranen** – den främsta och högsta källan.
2. **Profetens sunna** – med strikta krav på autenticitet.

3. **Sahabas konsensus** – bindande bevis.
4. **Analogi (qiyas)** – en av hans mest framträdande metoder.
5. **Istihsan** – att lämna en strikt analogi för en starkare rättslig grund.
6. **Sedvänja ('urf)** – särskilt i handelsfrågor.
7. **Tidigare profeters lagar** – om de bekräftas av islamiska texter.

Hans metod i undervisning

Enligt al-Qurashi i *al-Jawahir al-Mudiyya* använde Abu Hanifa följande undervisningsmetoder:

- **Vetenskapliga debatter** mellan eleverna
- **Hypotetiska rättsfall** för att träna deras förmåga till ijtihad
- **Träning i bevisföring** och härledning från källorna

Det hanafitiska rättsskolans inflytande

Ibn Khaldun nämner tre orsaker till dess stora spridning:

- att den antogs av **abbassiderna**
- dess **flexibilitet** och anpassningsförmåga
- dess **systematiska struktur** och tydliga metod

Abu Hanifas prövning under umayyaderna

Han utsattes för politiskt förtryck eftersom han vägrade samarbeta med umayyadiska guvernörer. Han vägrade att bli domare under **Yazid ibn Omar ibn Hubayra**, vilket gjorde myndigheterna fientliga mot honom.

Han flydde till Mekka år **130 e.H.** och stannade där i 5–7 år, där han studerade hos Mekkas lärda, särskilt 'Ata' ibn Abi Rabah.

Hans relation till den abbassidiska staten

När abbassiderna tog makten återvände han till Kufa och välkomnade den nya staten. Men relationen försämrades snabbt på grund av:

- hans vägran att bli **överdomare (qadi al-qudat)**
- hans kritik av vissa av al-Mansurs politiska beslut
- hans stöd till **Muhammad al-Nafs al-Zakiyya**

Hans fängslande och död

Kalifen **Abu Ja'far al-Mansur** lät fängsla och tortera honom. Enligt *Manaqib Abi Hanifa* utsattes han för hårt förtryck och anklagades falskt för uppror.

Han dog i Bagdads fängelse år **150 e.H.** Vissa berättelser säger att han blev förgiftad.

Enligt historiker deltog **50 000 personer** i hans begravning, vilket visar hans enorma ställning i folkets hjärtan.

Källor

- Ibn Kathir: *al-Bidaya wa-n-Nihaya*
- Ibn al-Athir: *al-Kamil fi al-Tarikh*
- al-Dhahabi: *Siyar A'lam al-Nubala'*
- al-Khatib al-Baghdadi: *Tarikh Baghdad*
- Ibn Khallikan: *Wafayat al-A'yan*
- al-Mawaffaq al-Makki: *Manaqib Abi Hanifa*
- al-Qurashi: *al-Jawahir al-Mudiyya*